

культури. Вона залежить від особливостей сорту, рівня вологозабезпеченості, фону живлення, температури повітря та інших факторів зовнішнього середовища. Зокрема, аналіз висоти стебла дає можливість з'ясувати найбільш оптимальні умови для формування високопродуктивних агрофітоценозів сільськогосподарських рослин.

Мета досліджень – вивчити вплив строків сівби і мінеральних добрив на формування продуктивності сортів проса, у тому числі й на висоту рослин. Дослідження проводили на базі НВА «Земле-робець» упродовж 2008–2010 рр. Трифакторний польовий дослід проводиться за наступною схемою: фактор А – сорт: 'Константинівське', 'Таврійське', 'Східне'; фактор В – строк сівби: I, II, III декади травня; фактор С – фон живлення: без добрив, $N_{40}P_{30}$, розрахункова доза добрив на врожай 4 т/га. Ґрунт – чорнозем південний, площа посівної ділянки 75 м², облікової – 50 м², повторність чотириразова. Агротехніка в досліді була загальноприйнятою для південного Степу України, крім тих елементів, що досліджувалися.

Висота в рослин проса була неоднаковою і залежала від строків сівби. Найбільшою вона була в сортів 'Таврійське' і 'Константинівське', порівняно з рослинами сорту 'Східне' і ця закономірність спостерігалася в усі строки сівби. Найбільш високими були рослини, що висівалися у перший строк сівби, тобто на початку травня, після стійкого прогрівання ґрунту на глибині 10 см до 10–12 °С. Так, висота рослин сорту 'Таврійське' за першого строку сівби у фазі повної стиглості зерна становила 99,3 см, а сорту 'Константинівське' – 88,1 см; тоді як висота рослин сорту 'Східне' досягла 82,3 см (середнє по фонам живлення). Друге місце по висоті займали рослини проса, що висівалися через десять днів після першого строку сівби, коли температурний режим встановлювався в межах 12–14 °С – від 73,7 см до 95,2 см залежно від сорту. Більш низькорослими були сорти пізнього строку сівби (при встановленні температури до 14–16 °С) – від 65,1 см до 90,2 см залежно від сорту. У середньому по досліджуваних сортах та строках сівби за три роки вирощування без добрив у фазу повної стиглості зерна рослини досягли висоти 59,6 см, на фоні $N_{40}P_{30}$ лінійна висота збільшилася до 87,3 см, а рекомендованої дози – до 104,1 см. Нами також встановлено вплив погодних умов на лінійний ріст рослин проса. Найвищі рослини сформувались у 2010 році – середня по досліді висота становила 88,9 см. У середньопосушливих 2008 та 2009 рр. висота рослин проса складала відповідно 78,8 та 83,3 см (у середньому по строках, фонах живлення та сортах).

Таким чином, на висоту рослин проса мали вплив погодні умови, строк сівби та фон удобрення культури, а також сортова специфічність. Найвищі рослини були зафіксовані в сорту 'Таврійське' за сівби у перший строк на фоні рекомендованої дози удобрення.

ДЖЕРЕЛА СТІЙКОСТІ КОЛЕКЦІЙНИХ ЗРАЗКІВ ГРУШІ (*PIRUS COMMUNIS* L.) ДО ПАРШІ В УМОВАХ ЦЕНТРАЛЬНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Стійкість до збудників хвороб є однією з важливих ознак сорту, що характеризує його адаптацію до біотичних стресів. Найбільшого поширення в умовах Центрального Лісостепу України набула така хвороба груші, як парша (*Venturia pirina* Aderh.). З метою виділення джерел стійкості в умовах Інституту помології ім. Л. П.Симиренка НААН проведено оцінку 50 колекційних зразків груші. Первинне ураження у великій мірі регулюється швидкістю, з якою рослини проходять критичний період, коли молоді ростучі органи (листя та зав'язь) найбільше уражуються паршею.

Обліки проводили протягом трьох епіфітотійних років. Оцінку ступеня ураження колекційних зразків груші паршею ми проводили на фоні заходів боротьби з хворобами і шкідниками, прийнятими у господарстві.

На пагонах хвороба проявляється у вигляді невеликих бугорків на корі, які рано навесні розтріскуються, вивільняючи у повітря велику кількість спор гриба. Кора на уражених пагонах розтріскується і при сильному ураженні пагони відмирають. Розрізняють дві форми стійкості до парші – полігенну та моногенну. Полігенна стійкість контролюється багатьма малими рецесивними генами, а моногенна стійкість (або імунність) визначається одним або декількома головними генами.

Сорти груші відрізняються різною стійкістю до парші. У залежності від погодних умов і ступеня стійкості сортів до хвороби, ураження настає на початку травня, а більш стійких сортів на 10–12 днів пізніше.

Так, 2013 рік був досить сприятливим для розвитку хвороби. За травень-червень, опадів випало 451,8 мм при нормі 338 мм. За цей же період спостерігались коливання температури від +4,5...+10,8 °С до +23,0... +33,0 °С, що створювало сприятливі умови для розвитку хвороби.

Серед колекційних зразків груші, що вивчались олігогенно стійких не виявлено. Східноазіатські сорти – ‘Золотиста’, ‘Мраморна’, ‘Надія степу’ за результатами досліджень, мають стабільно високу стійкість (8–9 балів) до парші і відзначаються скороплідністю,